

Grimm Masallarının Temel Evrensel Değerlerle Bağdaşmayan Yönleri Üzerine Bazı Tespitler

Ahmet Musab KESMECİ

Doktora Öğrencisi, International Burch University,
Eğitim ve Beşerî Bilimler Fak., Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Bosna.

Elif Derya ÖZDEMİR

Süleyman Demirel Üniversitesi, Eğitim ve Beşerî Bilimler Fakültesi
elif.ozdemir@sdu.edu.kz, KAZAKİSTAN

Özet

Tahkiyeye dayalı halk edebiyatı ürünleri arasında yer alan masallar çok eski çağlardan itibaren sözlü kültür ortamında kuşaktan kuşağa nakledilmiş, yazının icadıyla beraber yazılı kültür ortamıyla tanışmıştır. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte elektronik kültür ortamına aktarılarak etki alanını genişleten masallar, yayılımını devam ettirmektedir. Bu ortamlar vasıtasıyla her toplum kendi kültürüne ait masalları farklı kültürlerle sunma imkânı bulmaktadır. Söz konusu etkileşimlerin olumlu yanlarının yanı sıra olumsuz tarafları da vardır. Anonim halk anlatılarının en eski örneklerinden olan masallar, farklı işlevlere sahiptir. Bu işlevlerden biri de temel evrensel değerleri edebi formatta insanlığa sunmaktır. Grimm kardeşlerin derledikleri ve literatürde Grimm masalları olarak bilinen anlatılar bir bakıma masal araştırma devrini açmıştır. Bu çalışmada Grimm masallarının temel evrensel değerlerle bağdaşmayan yönleri üzerine bazı tespit ve değerlendirmelere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Masal, Grimm Masalları, Temel Evrensel Değerler, Değerler Eğitimi, Kültür, Halk Anlatıları, Anonim Türler.

Some Findings on The Aspects of Grimm's Tale That are Not in Connect with The Basic Universal Values

Abstract

Tales, which are among the folk literature products based on narration, have been transferred from generation to generation in the oral culture environment since ancient times, and met with the written culture environment with the invention of writing. With the development of technology, tales, which have been transferred to the electronic cultural environment and expanded their sphere of influence, continue to spread. Through these environments, each society finds the opportunity to present the tales of its own culture to different cultures. These interactions have positive as well as negative sides. Tales, one of the oldest examples of anonymous folk narratives, have different functions. One of these functions is to present basic universal values to humanity in literary format. The narratives compiled by the Grimm brothers and known as Grimm tales in the literature, in a way, opened the era of fairy tale research. In this study, some determinations and evaluations on the aspects of Grimm's tales that are incompatible with basic universal values are included.

Keywords: Tales, Grimm's Tales, Basic Universal Values, Values Education, Culture, Folktales, Anonymous Genres.

1. Giriş

Değerler; sosyal hayatın nizamını sağlayan, bireyler arası iletişimi ve etkileşimi yapılandıran, bireyin insani duygularını ifade eden yani duyuşsal nitelikte olan olgulardır. Toplumlarda farklı değerler ön plana çıksa dahi her toplumun benimsediği temel evrensel değerler vardır. İlk olarak ailede başlayan değer aktarımı süreci, daha sonra okul tarafından yürütülür. Okullarda ders aracılığıyla da verilen değerler eğitimi; bireylerin evrensel nitelikteki değerleri kazanması ve evrensel bir görüşe sahip olması açısından çok önemlidir. Değer aktarımını aile evde, öğretmen ise okulda masallar vasıtasıyla yapabilir. Masalların elektronik kültür ortamına geçişi çocukların bu anlatı türüne ulaşımını kolaylaştırmıştır. Zira günümüzde çocuklar sosyal hayatta elektronik aletleri kullanabilmekte ve masallara yazılı, sesli, görüntülü olarak ulaşmaktadırlar. Ancak her masalın çocuklara temel evrensel değerleri sağlıklı bir şekilde aktarabildiğini söylemek mümkün

değildir. Bir bıçak elma kesmek amacıyla olumlu, birine zarar vermek için olumsuz yönde kullanılabilir. Bu bağlamda masallar da çocuklara eğitimsel işlevler bağlamında olumlu etkiler oluşturabildiği gibi kimi zaman da zarar verebilir. Çalışmamızın kapsamını oluşturan Grimm masal metinlerinde de böyle bir durum söz konusudur. Temel evrensel değerler ekseninde bu masallardaki evrensel değerlerle bağdaşmayan durumlar ortaya konacaktır. Çalışmada toplumların ortak paydada bulunduğu temel evrensel değerlere yer verilip değerler eğitiminin önemi üzerinde durulduktan sonra bir anonim halk anlatısı ve edebi tür olarak masal kavramı hakkında bilgi verilecektir. Ardından masal metinlerinde evrensel değerlerle bağdaşmayan kısımlar ile ilgili tespit ve değerlendirmeler olacaktır. Son bölümde ise sonuç ve öneriler paylaşılacaktır.

2. Temel Evrensel Değerler ve Değerler Eğitimi

Toplum içinde yaşamını sürdüren her birey bazı görev ve sorumluluklara sahiptir. Toplumsal yaşam, uyum ve düzen içinde hayatını sürdürme adına insana vazifeler yükler. Bu noktada değerler devreye girer. Düzenin sağlanmasında, insanlar arasındaki iletişim ve etkileşimin düzenlenmesinde belli ölçütlerin olması hayatı daha yaşanabilir kılar. Bu nedenle değerlerin toplumsal yaşamdaki önemi yadsınamaz.¹

Temel evrensel değerler, insanların kadim zamanlardan itibaren daha iyi bir toplum ve dünya inşa etme adına kolektif fikir ve akıl doğrultusunda ürettikleri ilkelerdir. Tüm insanlığın tarih içinde yaşamışlıklarıyla ürettiği bu ilkeler ortak işlevsel aydınlatıcı ve yönlendirici genel ilkelerdir. Herhangi bir toplumsal ilişkide en önemli ve belirleyici unsurlar bu değerlerdir. Çünkü söz konusu değerler vasıtasıyla insanlar ortak noktada buluşup sağlıklı iletişim ve etkileşim sağlarlar. Değerlerin etkinliklerinin ve yaygınlıklarının evrensel seviyeye ulaştığında daha güçlü ve etkili olacağı muhakkaktır. Toplumsal etkileşimde evrensel değerler ne miktar gözetiliyorsa o kadar etkin, doğru ve başarılı sonuçların elde edilmesi beklenebilir.²

Temel insani değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek; aile, toplum ve okulun başlıca görevleri arasındadır. Ailede başlayan değerler eğitimi, okullarda temel değerlerin öğrencilere kazandırılması ile devam eder. Değerler eğitiminin hangi eğitim kademesinde, hangi sınıfta ve ne

¹ Dilek Güzel Candan, Gürkan Ergen, **3. Sınıf Hayat Bilgisi Ders Kitaplarının Temel Evrensel Değerleri İçermesi Bakımından İncelenmesi**, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2014, s. 134-161.

² M. Cüneyt Birkök, **Değerler Sınıflandırması**, International Journal of Human Sciences, 2019, s. 494.

boyutta verileceğinin belirlenmesi gerekir.³ Değerler eğitimi aşamasında, şu maddelerin dikkate alınması değerlerin öğretiminde etkili olacaktır:

1. Öğrencinin bilgisi, davranışı ve hisleri üzerine odaklanarak eğitim faaliyetlerini yürütmek
2. Şeref, onur, erdem ile ilgili örnekler kullanarak içerik seçimi ve değerlerin yansıtılmasını cesaretlendirmek
3. Alıntılar, sözler kullanmak
4. Öğrenciler için açık iletişim, tutarlılık, içtenlik ve yüksek beklentiler sağlamak
5. Öğrencileri toplumsal hizmetlerde bulunmaya teşvik etmek
6. Öğrencilerin heterojen gruplarda müşterek bir şekilde iş birliği yapmalarını sağlamamak
7. Etik, ahlâkî olmayan ve saygısız davranışları düzeltmek
8. Öğrencileri uğraştıracak özen gerektirecek işlerde ve erdemli davranışlar sergilediklerinde övgü veya takdir yoluyla onları desteklemek
9. Pozitif kişisel örneklerle iyi bir model olmak
10. Öğretmek, vaaz vermemek⁴

Eğitimin toplumsal yaşam içinde evrensel değerler sistemini bireylere iletme noktasında önemli rol oynadığı bilinmektedir. Eğitimin hedeflerinden birisi değerleri ortaya koymak, bir diğeri de ortaya konan ve herkes tarafından kabul edilen değerleri davranış haline getiren bireyler yetiştirmektir. Bireylerin davranışları değerler tarafından yönlendirilir. Çocukların doğruları öğrenmesi ve hangi davranışların bu temel evrensel değerlerle bağdaşmadığını fark edebilmesi için yardıma ihtiyaçları vardır. Değerler eğitimi bu aşamada öne çıkmaktadır. Bu bağlamda ebeveynlere ve eğitimcilere çok iş düşmektedir.

UNESCO olarak bilinen “Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü” tarafından değerler eğitimi; “Çocukların ve gençlerin pozitif değerleri keşfedip geliştirmeleri ve kendi potansiyellerine göre ilerlemeleri için yürütülen eğitimsel gayretler”⁵ şeklinde tanımlanmaktadır. Değerlerin, toplumdan topluma ve zaman içinde değişmesi kaçınılmazdır. Her kültürün önemli değerleri olsa

³ Kubilay Yazıcı, Değerler Eğitimine Genel Bir Bakış, Türklük Bilimi Araştırmaları, 2006, s. 499.

⁴ N. Dale, Titus, Values Education in American Secondary Schools, www.eric.ed.gov, Eric Document, 1994. s. 15.

⁵ <https://egitimsen.org.tr/>

Grimm Masallarının Temel Evrensel Değerlerle Bağdaşmayan Yönleri Üzerine Bazı Tespitler

da toplumların ön plana çıkan ortak değerleri vardır. Bu değerler “Temel Evrensel Değerler” olarak adlandırılabilir.

a. Adalet	j. Özgürlük
b. Aileye önem verme	k. Sağlıklı olma
c. Barış,	l. Saygı
d. Çalışkan olma	m. Sevgi
e. Dayanışma	n. Sorumluluk
f. Duyarlık	o. Temizlik
g. Dürüstlük	p. Yardımseverlik
h. Hoşgörü,	r. Alçakgönüllülük
i. Misafirperverlik	

Yukarıdaki temel evrensel değerler bütün insanlığa hitap eden ilkelerdir. Toplumlar, çocukların bu temel evrensel değerler doğrultusunda bazı davranışları sergilemesini önemser, destekler ve teşvik ederler. Bu değerler bireylere benimsetilirken kullanılan unsurlardan biri de masallardır. Bireyin kişilik gelişiminde çocukluk döneminin çok önemli olduğu bilinmektedir. Bu çerçevede anlatılan, okunan ya da dinlenen masalların temel evrensel değerlerle uyumlu olması gerekir. Grimm masalları yukarıdaki değerler çerçevesinde incelenecektir.

3. Masal ve Grimm Masalları

Masallar, anonim türlerin diğer mahsulleri gibi zengin ve değerli bir hazinedir. Milletlerin genel karakterini, yüzyıllar boyu yarattığı ahlaki değerlerini, özlem ve ülkülerini masalarda bulmak mümkündür. Farklı toplumlarda yüzyıllar boyu gerek sözlü ve gerekse yazılı kültür ortamı içerisinde gelişmiş ve işlevselliğini kaybetmeden günümüze intikal etmiş olan masalların birçok tanımı yapılmıştır. “Genellikle özel kişiler tarafından, kendine mahsus (olağanüstü) zaman, mekân ve şahıs kadrosu içerisinde, yaşanan hayat ile hayal edilen hayatın sistemli bir şekilde ifade edildiği; klişe sözlerle başlayıp, yine klişe sözlerle biten hayal mahsulü sözlü anlatım türüdür.”⁶ Masal genel olarak nesir şeklinde olup, ahlaki değerler üzerine kurulu bir sözlü halk anlatısıdır. Eğlendirme ve hoşça vakit geçirtme işlevi ön planda olsa dahi masallar toplumlar arasındaki

⁶ Esmâ Şimşek, **Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması**, C. 1, Ankara, Kültür Bakanlığı Yay., 2001, s. 3. [1.bs., 1990]

müşterek unsurları tespit etmede önemli bir rol üstlenir, eğitici öğretici ve ders verici özellikler taşır.

Masal; toplumların kültürel özellikleri başta olmak üzere sosyal, psikolojik, ahlaki vb. özelliklerini taşımada ve gelecek nesillere aktarmada önemli bir işleve sahip olan anonim anlatı türüdür.⁷ “Masalın mahiyeti, şekli, kaynağı ve yayılışı ile ilgili teorilerin kaynağını Grimm kardeşlerin görüşleri oluşturmaktadır. Grimm’lerin görüşlerinin bazı ayrıntıları değiştirilmiş ve düzeltilmiştir ancak ana hatları ile bugün bile kabul edilerek kullanılmaktadır.”⁸ 1813’te Alman masallarını derleyen Grimm Kardeşlerin bu alanda ilk ciddi çalışmalarından birini yaptıkları görülmektedir. Onlara göre ortak ulusal bilincin yaratılması, aynı coğrafya içinde aslı bozulmadan kuşaktan kuşağa ulaştırılan masallarla mümkündür.⁹ Grimm kardeşlerin derledikleri masallar Almanya sınırlarını aşmış ve bir bakıma masal araştırma devrini açmıştır. Bu çalışmalar sayesinde halk arasında anlatılarak bugüne kadar gelmiş olan folklor ürünlerinin unutulmasının önüne geçilmiştir. Wilhelm Grimm’in “Bu masallar şimdi bugüne kadar gördükleri ilgiden fazlasını görmektedirler. Bu sadece kendilerine has sevimliliklerinden, çocukluk günlerine ait olmasından, insana bütün hayatı boyunca bir altın öğreti ve hoş bir anı olarak kalmasından dolayı değil, aynı zamanda masalların asırlar boyunca halk arasında yaşamış olduğunu ispat ederek milli edebiyatımıza ait oldukları içindir.”¹⁰ sözleri masalların milletler için bir kültür hazinesi olduğunu destekler mahiyettedir. Grimm kardeşler halk arasında yaşayan masalları toplayarak bir bakıma Almancayı ve Alman kültürünü restore etme gayreti içine girmişlerdir.¹¹ Her yaşta insana hitap eden ancak daha çok çocukların ilgi alanına girdiği kabul edilen masalların, çocukların kişiliğinin oluşmasında da belli rollerinin olduğu söylenebilir. Fakat Grimm masallarında normal olan bazı unsurların temel evrensel değerlerle bağdaşmadığı gerçeğini de unutmamak gerekir. Bu çalışmada, Grimm masallarındaki özellikle ebeveynler başta olmak üzere bazı masal karakterlerinin olumsuz davranışlarının tespitinin yanı sıra bu davranışların temel evrensel değerler ile ilişkisi ortaya konmaya çalışılacaktır.

⁷Ahmet Kesmeçi, **Masalların Yeni İcra Ortamı Olarak İnternet Siteleri**, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Halk Edebiyatı Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2012, s. 1.

⁸Umay Günay, **Elâzığ Masalları İnceleme**, Erzurum, Atatürk Üniversitesi Basımevi, 1975, s. 17.

⁹Mehmet Yardımcı, **Malatya Masalları**, İstanbul, Malatya Kitaplığı, 2012, s. 23.

¹⁰Özkul Çobanoğlu, **Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş**, Ankara, Akçağ Yayınları, 2005, s.376-377

¹¹Nihad Sami Banarlı, **Edebiyat Sohbetleri**, İstanbul, Kubbealtı,2007, s. 20.

4. Grimm Masallarının Temel Evrensel Değerlerle Bağdaşmayan Yönleri Üzerine Bazı Tespitler

4.1. Kırmızı Başlıklı Kız (Al Başlıklı Çocuk) Masalı

Kırmızı Başlıklı Kız masalında büyükanne hastadır ve ormanda yalnız yaşamaktadır. Kırmızı Başlıklı Kız ile annesi arasındaki diyalog şu şekildedir:

“Günün birinde annesi demiş ki: -Gel kızım, bak şurada bir parça çörekle bir şişe şarap duruyor. Bunları al, büyük annene götür. Kadıncağız hasta, zayıf... Biraz yer, içerse belki iyileşir, kendini toplar. Fazla sıcak basmadan haydi yola çık... Uslu uslu yürü, yollarda koşma sonra düşersin şişeyi kırarsın. O zaman büyükannen şarapsız kalır. Oraya vardığın zaman “günaydın” demeyi de unutma. Al başlıklı çocuk: Peki, anneciğim, sözlerini tutacağım, demiş, annesinin elini öpmüş, evden çıkmış.”¹²

Söz konusu masalda hasta ve yaşlı bir büyükannenin ayrı bir evde yalnız başına yaşamaya terk edilmesi normal bir durum olarak işlenmektedir. Evrensel aile yapısında bakıma muhtaç anne-babaların yeri evlatlarının yanındır ve onlara saygıda kusur edilmez. Yaşlılar; sosyal ve ekonomik şartları elverişliyse, sağlıkları yerindeyse ayrı evde yaşayabilirler. Ancak eşlerden biri öldüyse ve diğeri bakıma muhtaç durumdaysa tek başına bırakılmaz. Birçok toplumda büyükanne ve büyükbaba adeta kutsal bir yere sahiptir, bir tür dokunulmazlıkları vardır. Türk aile yapısından örnek vermek gerekirse Türk töresinde yaşlılar için “nefesi bile fayda” şeklinde ifade edilen soylu düşünceye inanılır ve evlatlar bir gün kendilerinin de aynı yaşlara geleceklerini akıllarından çıkarmazlar.¹³ Ancak Kırmızı Başlıklı Masalında anlatılanlar dinleyicinin zihninde yaşlıların yalnız başına yaşamasının normal bir durum olduğu fikrini uyandırabilir. Metinden hareketle, hasta ve yaşlı bir bireye yiyecek götürülmesi ve onun iyileşmesinin temenni edilmesi saygı, sevgi ve yardımseverlik değerleriyle örtüşüyor gibi görünse de büyükannenin o aileye ait bir birey olduğu hususu ikinci planda kalmaktadır. Bu çerçeveden bakıldığında masaldaki anne, çocuğuna kötü örnektir. Müşterek evrensel temel değerlerden biri “Aileye Önem Verme”dir. Kırmızı Başlıklı

¹²Jacob-Wilhelm Grimm, (Çev Kemal Kaya), **Masallar I Kinder-UndHausmarchen**, Ankara, Maarif Matbaası, 1943, s. 21.

¹³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Nezihe Aras, Umay Günay, Nail Tan, Kâmil Toygar, Enis Öksüz, Bilge Seyidoğlu, Necat Birinci, Kazım Yetiş, **21. Yüzyılın Eşiğinde Örf ve Adetlerimiz (Türk Töresi)**, İstanbul, Boğaziçi Yayınları, 1994, s. 79-83.

Kız masalında büyükannenin bu durumu aileye önem verme değerinin yanında duyarlık ve sorumluluk değerleriyle de bağdaşmamaktadır.

4.2.Hansel ile Gretel Masalı

Hansel ile Gretel masalında, geçim sıkıntısı çeken bir ailede anne, odunculukla ailesini geçindirmeye çalışan çaresiz babaya maddi imkânsızlıklardan kurtulmak için şu teklifi sunmaktadır:

“Kadın: Biliyor musun ne yaparız? Yarın sabah erkenden çocukları ormanın en sık yerine götürürüz önlerine bir ateş yakarız, ellerine birer parça ekmek veririz, sonra işimize gideriz. Onları yalnız başlarına bırakırız, evin yolunu bulamazlar. Böylelikle onları başımızdan savmış oluruz.”¹⁴

Anne, evde yiyecek ekmek kalmadığını, çocukları ormanda bırakmazlarsa açlıktan öleceklerini söylemektedir. Bunun üzerinde baba istemeyerek de olsa çocukları ormana bırakmayı kabul etmektedir. Ailede geçim sıkıntısı bile olsa gelen bir misafir sofraya bir kaşık fazla konup yemeğe davet edilir. Çünkü bu temel evrensel değerlerden duyarlık, misafirperverlik ve yardımseverliğin gereğidir. Bu evrensel değerlere uyulan bir ortamda gerekirse anne baba aç kalır, eldeki yiyeceği çocuklara verir, ama yine de çocuklarını ormanda yalnız başına bırakmaz. Toplumsal yapının ana unsurlarından biri olan aile, insanlığın ilk devirlerinden günümüze kadar hemen her toplumda varlığını sürdüren en temel sosyal kurumlardan biridir. Aile, bir yaşama tarzı olan kültürün ve ona ilişkin değerlerin yaşatılması, toplumsal yapının korunması, sürdürülmesi için çok önemli bir konuma sahiptir.¹⁵ Hansel ile Gretel masalında temel evrensel değerlerden aileye önem verme ile bağdaşmayan bir durum söz konusudur. Ayrıca dayanışma, duyarlık, sevgi ve sorumluluk gibi değerler adeta çiğnenmiştir. Bu masal metni ile karşı karşıya kalan bir çocuğun olumsuz yönde etkilenmesi kaçınılmazdır. Çocukların zihinlerinde aile müessesine karşı ciddi güvensizlikler meydana getirebilecek ve evrensel değerler gibi normlarla çelişen bu masal da problemli bir metindir.

¹⁴Jacob-Wilhelm Grimm,(Çev Kemal Kaya), **age**, s. 82.

¹⁵Kamil Kaya, **Türk Toplumunun Yaşama Tarzı**, Isparta, Fakülte Kitabevi, 2003, s. 37.

4.3.Külkedisi Masalı

Külkedisi masalında, annesi ölen bir kız (Külkedisi), üvey annesi ve üvey kardeşleri tarafından kötü muameleye maruz kalmaktadır. Masalda prens, üç gün üç gece sürecek olan bir eğlence düzenler ve davette bir ayakkabı bulur; bulduğu ayakkabının sahibi ile evlenmek ister. Ayakkabı gece yarısı olmadan eğlenceden ayrılması gereken Külkedisine aittir. Prens ayakkabının ülkedeki bütün kızlara denetlenmesini ister. Bunun üzerine ayakkabı herkese denetlenir, ancak kimseye uymaz. Üvey kardeşler de ayakkabıyı denedikten sonra Prens ile Külkedisinin babası arasında şu şekilde bir diyalog geçer:

“Prens: -Bu da asıl nişanlı değil, başka kızınız yok mu? demiş.

Adam: - Hayır, demiş, yalnız ölen karımdan kalan küçük, kılıksız bir külkedim var şurada ama o size nişanlı olamaz ki...”¹⁶

Bu masal metninde konumuzla ilgili kısım, bir babanın öz kızına hakaret etmesi ve onu itibarsızlaştırma eylemlerinde bulunmasıdır. Toplumda bir baba kızına karşı belli görev ve sorumluluklara sahiptir. Dolayısıyla bu masal metnindeki babanın söylemlerinden hareketle “sorumluluk ve duyarlık” temel evrensel değerleri ile bağdaşmayan bir durum söz konusudur. Masalın genelinde çile çeken, üvey anne ve kardeşleri tarafından zulüm gören Külkedisine babası hiçbir şekilde sahip çıkmamaktadır. Kızının diğer kızları ve eşi karşısında ezilmesine göz yuman bu babanın davranışları yine temel evrensel değerlerden “adalet” değeriyle bağdaşmamaktadır. Genel çerçeveden bakılacak olursa masalın olay örgüsünün “aileye önem verme” temel evrensel değeri ile örtüşmediği görülmektedir.

4.4.On İki Kardeş Masalı

Bu masalda on iki çocuğu olan bir kral ile kraliçenin arasında şu konuşma geçmektedir:

“Eğer doğuracağın on üçüncü çocuk kız olursa bu on iki oğlan ölmelidir. O zaman kız çok zengin olur, krallık da yalnız ona kalır.”¹⁷

¹⁶Jacob-Wilhelm Grimm,(Çev Kemal Kaya), **age**, s. 80.

¹⁷Jacob-Wilhelm Grimm,(Çev Kemal Kaya), **age**, s. 95.

Metinden anlaşılacağı üzere on iki erkek çocuğu olan bir baba on üçüncü çocuğunun kız olması durumunda kızın maddi olarak rahat bir hayat yaşaması adına erkek kardeşlerin hepsinin ölmesi gerektiği düşüncesindedir. Hatta bu düşünceyi eyleme dönüştürme adına şu adımları atmaktadır:

“Tam on iki tane tabut yaptırmış. Bunları içleri rende talaşı ile dolu imiş. Her birinde ölü yastıkları da koyulmuş. Kral tabutları kilitli bir odaya yerleştirtmiş. Sonra anahtarı kraliçeye vermiş. Bu sırrı kimseye söylememesini tembih etmiş.”¹⁸

Metinde anne ve babanın canice düşünceye sahip hastalıklı bir ruh yapısında olduğu ortadadır. Masal metninden tespit edilen bu bölümler ile muhatap olan çocuklar sosyolojik ve psikolojik yönden ciddi zarar görebilirler. Temel evrensel değerleri yıkan ve sorunlu olan bu metinlerde ilk başta “aileye önem verme” değeri hiçe sayılmaktadır. Ebeveynler çocuklarını koruyup kollamakla mükellef bireylerdir. Bu masalda anne ve babanın eylem ve söylemleri “duyarlık ve sorumluluk” değerleri ile bağdaşmayan ifadelerdir.

4.5.Billûr Top Masalı

“Billur Top” masalında bir anne ile üç çocuk arasında geçen olay örgüsü şu şekildedir:

“Evvel zaman içinde bir büyücü kadının üç oğlu varmış. Bunlar birbirilerini candan severlermiş. Fakat kocakarının bunlara güveni yokmuş. Hünerini elinden alacaklar sanırmış. Bunun üzerine büyük oğlanı kartal haline koymuş, onu kayalık bir dağ tepesinde yaşamak zorunda bırakmış. İkinci oğlanı balina yapmış. Üçüncü oğlan, annesinin kendini de yırtıcı bir havyan yapacağından ya bir ayı yahut bir kurt kılığına sokacağından korktuğu için gizlice evden kaçmış.”¹⁹

Masalların eğlendirme, hoş vakit geçirme işlevlerinin yanında eğitimsel işlevinin olduğu da bilinmektedir. Çocuklar temel evrensel değerler başta olmak üzere eğitime dair birçok faydalı unsuru masallardan öğrenebilirler. Ancak tespit ve değerlendirmelerde bulunan masal içeriklerinde çok farklı bir tablo ile karşı karşıya kalınmaktadır. Billur Top masalında metnin temelini (her ne kadar büyücü kadın olsa da) bir annenin çocuklarına kötülük yapması oluşturmaktadır. Annenin çocuklarına karşı davranışları temel evrensel değerlerden “aileye önem

¹⁸Jacob-Wilhelm Grimm,(Çev Kemal Kaya), **age**, s. 95.

¹⁹Jacob-Wilhelm Grimm,(Çev Kemal Kaya), **Masallar IIKinder-UndHausmarchen**, Ankara, Maarif Matbaası, 1943, s. 94.

verme, duyarlık, sorumluluk, sevgi ve hoşgörü” değerlerine terstir. Masallar; eğitici, öğretici ve ders verici özellikler taşıdığından dolayı bu masal metnini dinleyen ya da okuyan bir çocuk olumsuz yönde etkilenebilir.

5. Sonuç ve Öneriler

Farklı toplumlarda yüzyıllar boyu gerek sözlü ve gerekse yazılı kültür ortamı içerisinde gelişmiş ve işlevselliğini kaybetmeden günümüze intikal etmiş olan masallar, sözlü kültür geleneğinin en eski anlatı türlerinden biridir. Masalların çocukları iyiye, doğruya yöneltme, onları topluma yararlı birer birey olarak kazandırma adına vereceği mesajlar oldukça önemlidir. Halk anlatılarının bir parçası olan masallar kültürün devamlılığı ve gelecek nesillere aktarımı adına hayati bir role sahiptir. Masallar, kültürel etkileşimi ve iletişimi sağlayan bir köprü olarak düşünülebilir. Masallar incelendiğinde, masal olaylarının toplumsal gerçeklerle de bağının olduğunu görebiliriz. Halk anlatıları, ait oldukları toplumların gençlerine, özellikle de çocuklarına o toplumun adetlerini ve ahlaki ölçülerini yerleştirmede önemli bir paya sahiptir.²⁰ Çocuk eğitiminde masalın önemi büyüktür. Masallar, küçük çocukların dikkat ve ilgisini çekeceğinden birtakım ahlaki unsurları ve bağlı olunan toplumun kültürel unsurlarının benimsetilmesinde kullanılabilir. Grimm kardeşlerin derledikleri masallar Almanya sınırlarını aşmış ve bir bakıma masal araştırma devrini açmıştır. Bu çalışmalar sayesinde halk arasında anlatılarak bugüne kadar gelmiş olan folklor ürünlerinin unutulmasının önüne geçilmiştir. Ancak Grimm masallarında ebeveynlerin bazı olumsuz davranışlarının temel evrensel değerlerden farklı nitelikte olması bu masalları dinleyerek büyüyen çocuklara kişiliğinin gelişim sürecinde zarar verebilir. İyi bir dünya için ahlaki ve evrensel değerlerin bilinciyle yetişen çocukların ilerleyen zamanda insanlığa daha faydalı birey olacağı düşüncesindeyiz. Masal metinlerindeki olumsuz davranışlara örnek olarak şunlar gösterilebilir,

- Kırmızı Başlıklı Kız masalında hasta ve yaşlı bir büyükannenin ayrı bir evde yalnız başına yaşamaya terk edilmesi,
- Hansel ile Gretel masalında, geçim sıkıntısı çeken bir ailenin çocuklarından kurtulmak istemesi,

²⁰Muhsine Helimoğlu Yavuz, **Masallar ve Eğitimsel İşlevleri**, Ankara, Kültür Bakanlığı, 2002, s. 5.

- Külkedisi masalında, annesi ölen bir kızın (Külkedisi), vey annesi ve üvey kardeşleri tarafından kötü muamele görürken babası tarafından sahip çıkmaması ve hor görülmesi,
- On iki kardeş masalında, babanın on iki erkek çocuğunu öldürme düşüncesi ve onlar için tabut yaptırması,
- Billur Top masalında, bir annenin çocukları hakkında kötü Őeyler düşünmesi ve bunları icraata geçirmesi.

Temel evrensel değerler bireyi ideal insan olma çizgisine yönlendiren ilkelerdir. Bireyler, çocukluktan itibaren yetişme sürecinde bu değerleri özümseme adına pek tabi olarak masallardan faydalanabilirler. Ancak verilen örneklerde de görüldüğü üzere ocukların Grimm masalları gibi evrensel temel değerleri hiçe sayan problemlilerle muhatap olmamaları gerekmektedir. Masallar, evrensel özelliklere sahip anonim halk edebiyatı ürünleri olarak bilinseler dahi bazı masalların içeriğinde evrensel değerler ile örtüşmeyen kısımlar olabilmektedir. Bu bağlamda evrensel değerler gözetilmeksizin oluşan masal metinleri çocuklara “zehirli bal” hüviyetine dönüşebilmektedir. Çalışmanın kapsamında incelenen masallar herkes tarafından bilinen ve sözlü, yazılı, görsel olarak kolayca ulaşılabilen metinlerdir. Ebeveynler başta olmak üzere temel evrensel değerleri ilke edinen tüm bireyler masal metinlerini iyi-kötü, doğru-yanlış, istenen-istenmeyen gibi yargılarla kendi süzgecinden geçirmeli ve ondan sonra uygun ise masalları çocuklarla buluşturmaldır.

Kaynakça

ARAS, Nezihe Umay Günay, Nail Tan, Kâmil Toygar, Enis ksz, Bilge Seyidoğlu, Necat Birinci, Kazım Yetiş: *21. Yüzyılın Eşiğinde rf ve Adetlerimiz (Türk Tresi)*, İstanbul, Boğaziçi Yayınları, 1994.

BANARLI, Nihad Sami: *Edebiyat Sohbetleri*, İstanbul, Kubbealtı, 2007.

BRKK, M. Cüneyt *Değerler Sınıflandırması*, International Journal of Human Sciences, 2019.

CANDAN, Dilek Güzel, Ergen, Gürkan: *3. Sınıf Hayat Bilgisi Ders Kitaplarının Temel Evrensel Değerleri İçermesi Bakımından İncelenmesi*, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2014.

Grimm Masallarının Temel Evrensel Değerlerle Bağdaşmayan Yönleri Üzerine Bazı Tespitler

ÇOBANOĞLU, Özkul: *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*, Ankara, Akçağ Yayınları, 2005.

GRİMM, Jacob-Wilhelm (Çev Kemal Kaya): *Masallar I Kinder-UndHausmarchen*, Ankara, Maarif Matbaası, 1943.

GRİMM, Jacob-Wilhelm (Çev Kemal Kaya): *Masallar II Kinder-UndHausmarchen*, Ankara, Maarif Matbaası, 1943.

GÜNAY, Umay: *Elâzığ Masalları İnceleme*, Erzurum, Atatürk Üniversitesi Basımevi, 1975.

KADİRZADE, Kadir İbrahimoglu(Çev. Ahmet Doğan): *Adetler İnaçlar ve Türklerin Soy Kütüğü Meselesi*, Ankara, Akçağ, 2005.

KAYA, Kâmil: *Türk Toplumunun Yaşama Tarzı*, Isparta, Fakülte Kitabevi, 2003.

KESMECİ, Ahmet Musab: *Masalların Yeni İcra Ortamı Olarak İnternet Siteleri*, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Halk Edebiyatı Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2012.

ŞİMŞEK, Esmâ: *Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması*, C. 1, Ankara, Kültür Bakanlığı Yay., 2001.

TITUS, N. Dale. Values Education in American Secondary Schools. www.eric.ed.gov, Eric Document, 1994.

YARDIMCI, Mehmet: *Malatya Masalları*, İstanbul, Malatya Kitaplığı, 2012.

YAVUZ, Muhsine Helimoğlu: *Masallar ve Eğitimsel İşlevleri*, Ankara, Kültür Bakanlığı, 2002.

YAZICI, Kubilay: *Değerler Eğitime Genel Bir Bakış*, Türklük Bilimi Araştırmaları, 2006, s. 499.